SUMMARY

THE TOPONYMY OF MATULJI

Stanislav Gilić, B.A.

According to the numbers of analyzed toponyms in Kućeli, Matulji, Perenići, the three cadastral municipalities of Matulji, it is visible that apart from toponyms of the older level (monomial toponyms from topographical nouns), toponyms of the younger level are most frequent. This is the case with the numerous toponyms which were derived from anthropononymes and ethnonymes. Examples are given of how through various formations of a limited number of topographic terms it is possible to name an unlimited number of objects. By analyzing the figures in the collective tables it is possible to determine the frequency of monomial toponyms in contrast to binomial toponyms.

SOMMARIO

LA TOPONIMIA DI MATULJI

Stanislav Gilić, prof.

La toponimia di Matulji considerata per il tramite tre comuni catastali (Kućeli, Matulji, Perenići) nonchè attraverso i numeri dei toponimi analizzati consta, oltre allo stato più vecchio (toponimi monomi da nomi topografici) anche di toponimi di strato più recente. E' il caso di numerosi toponimi derivanti da atroponimi ed etnonimi. Vengono dati esempi come sia possibile, mediante diversa formazione e da un numero limitato di termini topografici, nominare un numero illimitato di oggetti.

Mediante analisi dei numeri delle tabelle collettive è possibile constatare la frequenza di toponimi monomi in relazione a toponimi polinomi.

Dr. JOSIP MILIĆEVIĆ

RUMERI A NE ISTRORUMUNJI

Pogrešan naziv Istrorumunji od g. 1995. zamijenit će se ispravnim: Rumeri. Tako je sebe nazivalo vlaško stanovništvo u XVII. st. ali im je od konca XIX. st. nametan pogrešan naziv Istrorumunji. Pored toga, pisani su pogrešni opisi njihova života i kulturne tradicije. Točno je da su Rumeri do današnjih dana očuvali obiteljske vlaške govore, ali nemaju posebne etnografske značajke.

UVOD

U Šušnjevici je 19.III.1995. održan *Sabor kulture Istrorumera* i time je vraćen u život naziv koji je prvi puta zabilježen prije gotovo 300 godina. Imenom *Rumeri* označavali su sami sebe potomci vlaških doseljenika u Žejanama (Opatijski kras) i u selima oko Čepićkog polja (Šušnjevica, Nova Vas, Jesenovik i dr.). Pogrešan naziv *Istrorumunji* dali su im koncem XIX. st. rumunjski lingvisti i nedovoljno oprezni znanstvenici koji su ga prihvaćali, ne provjeravajući podatke iz literature.

Uz pogrešno ime za ovo su stanovništvo davani i drugi pogrešni podaci: da žive u Ćićariji, da se bave posebnim gospodarskim granama, da imaju posebne običaje i foklorno stvaralaštvo i neke etnografske značajke. To su im pripisivali lingvisti na osnovi proučavanja njihova govora, zapravo više obiteljskih govora, koje su neznanstvenim metodama podizali na rang dijalekta ili čak jezika.

Postojanje Vlaha povijesna je činjenica i ovim se ne dovodi u sumnju, nego upozorava na potrebu iznošenja istine i točnih podataka pri njihovu opisivanju. Pouzdano je da se već u XV. st. u *Ugarskoj kronici* J. Unresta spominje *Czyschnlandt* između Bosne i Hrvata, "*dakle vjerojatno u kraju oko Cetine*".[1] Vjerojatno se time spominju Vlasi, no oni ni tu nisu živjeli kao čista etnička zajednica nego miješani s Hrvatima. I kada su u XVI. st. stigli u Istru, nisu došli izdvojeni, nego s Hrvatima. Ni tada, osim govora, nisu imali etnografske posebitosti po kojima bi se razlikovali od Hrvata, pa se o takvim posebitostima ne može govoriti ni danas.

Kao Ćiće već ih spominje J. W. Valvasor u XVII. st., no njihovo intenzivnije opisivanje počinje u XIX. stoljeću. Povjesničar Pietro Kandler 1842. spominje u Ćićariji *Zemlju Ćića* i romanski ili vlaški jezik[2]. Ipak je na postojanje istarskih Vlaha u većoj mjeri pokazao Antonio Kovas u prvom broju tršćanskoga časopisa *L'Istria* 1846. u članku: *Dei Rimgliani o Vlahi d'Istria*. Već 1857. Rumere počinju istraživati rumunjski stručnjaci i ubrzo ih počinju proglašavati Rumunjima, Istrorumunjima ili Zapadnim Rumunjima, izostavljajući ime Rumer i Vlah. Neki su ih hrvatski i njemački stručnjaci

i dalje držali romanskim a ne rumunjskim slojem, no nakon 1918. uglavnom je zavladao naziv Istrorumunji.

O njima je napisan velik broj radova, no činili su to lingvisti i drugi stručnjaci, iako nisu bili stručni za to, govoreći i o njihovim etnografsko-folklornim značajkama. Premda su hrvatski etnolozi nakon 1945. povremeno istraživali i u selima u kojima žive Rumeri, tek je g. 1983. izvršeno prvo sustavno etnografsko istraživanje. Obavili su ga rumunjski etnolog Ion Vladutiu i hrvatski etnolog Josip Milićević. Time se ustanovilo da ne postoje posebni rumerski običaji ni folklorno stvaralaštvo i da je u svim elementima tradicijska kultura Rumera identična hrvatskoj. Netočne su legende o njihovu doseljenju iz Rumunjske, i nikako se ne mogu nazivati Istrorumunjima nego Istrovlasima. Neovisno o rezultatima etnografskih istraživanja 1983. i Ana Legac se opredjeljuje za termin Istarski Vlasi i ističe da *"istarski Vlasi nisu etnička skupina, ali upotrebljavaju svoj vlaški govor."*[3]

IME I MJESTO ŽIVLJENJA

Da bi se ukazalo tek na neke netočnosti što se u literaturi iznose o Rumerima, najpogodnije je analizirati podatke iz enciklopedija, koje bi trebale davati najsažetije i najtočnije podatke uz navođenje najnovije stručne literature. Ali, to nije slučaj s našim enciklopedijskim izdanjima. Tako enciklopedija iz 1966. g. pod natuknicom *Čići* donosi: *"ČIĆI, u širem značenju stanovnici Ćićarije, u užem stanovnici nekih sela u Ćićariji (Grobnik, Letaj, Gradinje, Jesenovik, Brda, Nova Vas, Šušnjevica, Žejane), koji govore rumunj. narječjem. Č. vuku podrijetlo od pastira Vlaha (Rumunja), koji su živjeli u brdskim krajevima uz našu obalu (Cetina, Velebit), u XV. st. naselili su se na otoku Krku, a odatle prešli u Istru".*[4]

Gotovo svi su ovi podaci netočni. Sedam prvih navedenih sela smjestilo se oko Čepićkog polja, uopće ne pripadaju Ćićariji a neka su čak 35 km udaljena od nje. Ni Žejane ne pripadaju Ćićariji nego Opatijskom krasu. Ako *"vuku podrijetlo"* od Vlaha s područja Cetine i Velebita, onda Rumeri nisu došli iz Rumunjske i nisu Rumunji. A da nisu došli iz Rumunjske priznao je i rumunjski etnolog, navodeći teoriju Ovida Densusianua da su preci Rumera ogranak Dačana iz Banata, koji su se postupno kretali prema Balkanskom poluotoku a potom stigli u Istru.[5]

Pod natuknicom *Ćići* u posljednjem izdanju *Enciklopedije Jugoslavije* K. Kć (Kruno Krstić) iznosi iste netočne podatke, ali u lošijoj verziji, navodeći da su prvih sedam sela *"oko Učke"*, umjesto da kaže da su oko Čepićkog polja ili južno od Učke. Kao izvor daje zastarjelu literaturu (do 1947.), s izuzetkom jednog rada iz 1971., a ne spominje čitav niz radova objavljenih do 1984. Nije stoga čudno da pisci kojekakvih turističkih publikacija, uzimajući podatke iz enciklopedija, dalje šire takve netočnosti. Uz dobru maštu, enciklopedijski se podaci pretvaraju u nove dezinformacije, pa tako u *Atlasu Istre*, objavljenom 1993. na hrvatskom i njemačkom (uz predviđeno izdanje na talijanskom i engleskom) Rumeri se označuju kao Ćići, a, uz Žejane, tvrdi se da žive i u Danama, što je nova neistina. Tu se još kaže kako su *"sačuvali neke specifične običaje"*.[6] Nije jasno zašto nestručnjaci nastoje otkriti nepostojeće "specifične običaje", kada ih etnolozi ni sustavnim istraživanjem nisu pronašli. Posebno je čudno ako takvo slavljenje i isticanje rumunjskog doprinosa tradicijskoj kulturi Istre nameću hrvatski stručnjaci.

Da pri tome nisu najbitniji znanstveni interesi, uočio je to Miroslav Bertoša već 1966. Prikazujući jedan prilog o Rumerima navodi kako je naš A. Glavina uveličao brojčano stanje Rumera u statističkom izvješću, pa to komentira: *"A. Glavina tendenciozno je uveličao cifru istrorumunjskog stanovništva. On je završio školu u Rumunjskoj i g. 1921. postao prvim rumunjskim učiteljem u Šušnjevici kada su talijanske vlasti dozvolile otvaranje osnovne škole. To je bio rezultat diplomatskog pritiska što ga je na talijansku vladu vršila rumunjska buržoazija, koja je od balkanskih Vlaho-Rumunja pravila nacionalno pitanje, pa je čak tvrdila da su oni pravi 'Rumunji'".*[7] Zato i Jelka Radauš-Ribarić tvrdi da nazivi *"Rumunji, rumunjski, novijeg su datuma uneseni preko škola"* [8] a da je to stanovništvo samo sebe nazivalo Vlasima. Također je teško shvatiti da i drugi autori izbjegavaju točnost i istinu, pa August Kovačec podatak Irinee della Croce iz 1698. o prvom spominjanju imena Rumeri i njihova jezika *"consimile al valacco"* prevodi sa *"sličan rumunjskom"*, iako je očito da to nije točno. I ostali tekst daje naslutiti postojanje nekog interesa jer se na nekoliko mjesta iz opisa vidi da je riječ o balkanskim Vlasima koji

nemaju veze s Rumunjima (osim dalekih predaka kao i većina europskih naroda), nego su prihvatili sve elemente hrvatske tradicijske kulture. Pokušavajući umanjiti bar jedan dio navodi to kao *"prihvaćanje velikog broja elemenata hrvatske kulture, običaja, folklora, načina života"*. Apsurdnost takva pokušaja vidi se u navodu da se jedan dio *"tih Vlaha služio rumunjskim"*,[9] umjesto da se kaže kako se Vlasi služe vlaškim.

O tome kako rumunjski stručnjaci neobjektivno ističu samo ulogu vlaškog elementa u kulturi drugih, a ne priznaju utjecaj drugih na njihovu, Jelka Radauš-Ribarić kaže: *"Uloga Slavena u formiranju rumunjskog naroda, njegova jezika, običaja i mnogih pojava u materijalnoj kulturi znatna je, iako to rumunjski učenjaci teško priznaju, a u svakom slučaju umanjuju. Ukoliko je i moraju registrirati, oni dopuštaju veći upliv Slavena samo u onim krajevima, gdje se mogla razviti poljoprivredna ekonomika... Za one predjele koji su vezani uz stočarstvo... oni toga upliva ne priznaju".*[10] Vjerojatno se stoga i u Istri ovčarstvo pripisuje samo Vlasima, iako su se time bavili i drugi.

Zbog iznesenih činjenica treba izostaviti spominjanje imena Istrorumunj i svih pridjeva vezanih uz njega, a pogotovu tvrdnje da su Rumeri Rumunji. Šušnjevica nije nikakvo "rumunjsko selo" nego istarsko selo s potomcima doseljenih Vlaha – Rumera. Najtočniji su najstariji nazivi: *Rumeri* ili *Ćiribirci*. Prvo je ime najpogodnije jer su prema Croceu ti stanovnici sami sebe 1698. nazivali Rumerima – *"nel propprio linguaggio Rumeri"*.[11] Stari naziv *Ćiribirci* dalo im je okolno hrvatsko stanovništvo, i održan je do danas, te nema razloga da ne bude prihvaćen. Na isti su način i u drugim područjima Balkanskog poluotoka nastali i održani od okolnog stanovništva za tamošnje Vlahe dati nazivi (Cincari i sl.). Mogao bi se koristiti naziv Istarski Vlasi, bolje Istrovlasi, no naziv Vlah nije najpogodniji jer je stoljećima poprimio različita značenja. Tako i u Istri označava kasnije doseljenike, nekoga tko je u unutrašnjosti Istre ili u planini, ali i stanovnike određenih područja, bez obzira na vrijeme doseljenja ili područje u kome žive.

Koliko je naziv Istrorumunji netočan pokazuje i usporedba s Molisanskim i Gradišćanskim Hrvatima. Oni su otišli iz Hrvatske prije osnivanja Jugoslavije i nitko nije ni pokušao da ih nakon 1918. preimenuje u Molisojugoslavene. U vrijeme dolaska Rumera u Istru u XVI. st. postojala je Vlaška i Moldavska vojvodina a ne Rumunjska. Budući da su Rumeri došli iz Banata i Dalmacije, pogotovu nema nikakva razloga zvati ih Istrorumunjima. Da je ime Rumunj postojalo i nešto značilo u prošlosti, onda bi se očuvalo u nazivima mjesta i prezimenima, a postoje samo oni koji su vezani uz Vlahe kao na primjer Vlahovo, Vlašić.

Jasno je da su Vlasi u prijašnjim stoljećima živjeli na širem području Istre, ali o tome nema dovoljno dokumenata i opisa iz literature. Više pouzdanih podataka ima tek iz XIX. stoljeća. Oni pokazuju da nisu živjeli u Munama, Danama i drugim mjestima Ćićarije, te se ni danas ne može govoriti da su Rumeri stanovnici Ćićarije. Kada sam istraživao s rumunjskim etnologom, kazivači su izričito rekli da Rumeri nikada nisu živjeli u Munama, a to potvrđuju i podaci iz literature. Pa ipak, nakon toga Vladutiu nepreciznom formulacijom, uz druga sela, spominje i Mune kao mjesto u kojem je broj Rumera danas reduciran[12], što bi značilo da i danas tamo žive, a da su živjeli i u prošlosti. Tim neistinitim podatkom stvorio je mogućnost da neki autor taj podatak dalje širi, kao što se može širiti i neistiniti podatak da žive u Danama.

NEPOSTOJANJE ETNOGRAFSKIH POSEBNOSTI

Za pisanje o etnografskim značajkama Rumera potrebno je dobro poznavati takvu građu iz svih ostalih istarskih područja, te na osnovi takva znanja vršiti usporedbe i izdvajati rumerske posebnosti. Međutim, rumunjski su stručnjaci na neznanstven način bilježili kao rumersko sve ono što su im kazivači govorili, ne prikazujući to kao općeistarsku pojavu. Čak je i etnolog Vladutiu objavio kao rumersku jednu legendu o njihovu doseljenju, za koju je imao dokaze da nije rumerska, nego da je zabilježena u još nekim istarskim mjestima. Također iznenađuje podatak da je Rumunj Leku Moraria u Žejanama i drugim selima *"proučavao i zabilježio priče koje je čuo i objavio ih u posebnoj knjizi"*.[13] Nekoliko hrvatskih etnologa i folklorista radilo je u tim selima i nije zabilježilo nijednu priču, pjesmu ili tvorevinu usmenog stvaralaštva, koja bi se motivom i sižeom mogla smatrati isključivo rumerskom. Objavljujući knjigu pjesama iz Istre Olinko Delorko utvrđuje da u Rumera poseban folklor *"ovdje gotovo u potpunosti*

nedostaje: ako izuzmemo nekoliko 'šlagera' što su ih preveli žejanski mladići. Istrorumunji pjevaju hrvatske pjesme, osim nekoliko lokalnih anegdota i legenda, među Istrorumunjima kolaju propovijetke, poslovice, zagonetke itd. koje su po tematici i strukturi gotovo identične kao kod okolnih Hrvata".[14] I kada sam istraživao s I. Vladutiuem, ustanovili smo isto stanje s tim da smo čuli od jednog kazivača kako su rumunjski stručnjaci plaćali da im se priča na rumerskom. Kazivač je u šali dodao: "Više novca, više muzike", što znači da su vještiji kazivači pričali sve hrvatske priče kojih su se sjetili, pričali ih rumerski da bi dobili više novaca.

Pored etnološko-folklorne struke, za istraživanje Rumera nije dovoljno samo poznavati hrvatski jezik nego i njemački i talijanski, kao i austrijske i talijanske utjecaje na etnografiju Istre. Također se mora poznavati razlika u uvjetima življenja i gospodarstvu Žejana i sela oko Čepićkog polja. Pored toga što su, živeći s Hrvatima, Rumeri od njih poprimili tradicijsku kulturu, u Žejanama prevladava u govoru njemački a u području Čepića talijanski utjecaj. Tako u Žejanama kažu: *farba, šuštaru, šula,* dok oko Čepića prevladava hrvatski i talijanski utjecaj: *koloru, postolaru, škola.*

Za objektivno istraživanje nije dovoljno znati samo književni jezik, nego treba poznavati istarski i venecijanski dijalekat. Kao romanski jezik sigurno je da će rumunjski imati neke sličnosti s talijanskim jezikom i venecijanskim dijalektom, ali zato što postoje sličnosti, ne znači da su Mlečani sve dobili od Rumunja. Na takvo rumunjsko razmišljanje upućuje i jedan slučaj iz etnološkog istraživanja. U nekoliko rumerskih sela čuli smo naziv lokaliteta *šaraje* ili *šeraje,* kojega je I. Vladutiu odmah pokušao proglasiti rumerskom stečevinom. Objasnio sam mu da takav naziv postoji po čitavoj Istri, čak i tamo gdje nikada nije bilo Rumera. Ime označava šumski posjed pojedinog vlasnika, dolazi od kasnolatinskog izraza i bio je u većem broju zastupljen u mletačkom dijelu Istre, a postojao je mnogo prije dolaska Rumera u Istru. Težnju rumunjskih stručnjaka za isticanjem uloge vlaškog stanovništva u oblikovanju kulturne tradicije, ne samo Istre i Hrvatske nego i Europe Radu Flora objašnjava nastojanjem da se od balkanskih Vlaha stvori nacionalno pitanje, govoreći *"naduvenim tonom o vitalnosti i ekspanziji svojih podanika na Balkan".*[15] Može se pitati je li to vezano s istočnjačkom agresivnošću pod geslom: "Pravoslavlje od Vladivostoka do Knina" i "Rumunji od Moldavije do Švicarske".

Pri opisivanju Rumera više je autora navelo da oni imaju svoje posebne običaje. Istraživanjem 1983. nas dvojica etnologa ustanovili smo da ne postoje nikakvi običaji koji bi se mogli pripisati samo Rumerima, nego su jednaki običajima istarskih Hrvata. Pa ipak i nakon 1983. neki lingvisti i nestručnjaci za etnografiju i dalje pišu o postojanju posebnih običaja. Istarski su običaji i vjerovanja u mnogim elementima sličnim rimskim, pa je stoga logično da takve sličnosti postoje i s rumunjskim. Stoga je I. Vladutiu u više navrata dio nekog običaja pokušao proglasiti rumunjskim utjecajem, pa sam mu morao objašnjavati u kojim selima i područjima Istre još postoji takav običaj, iako tamo nije bilo Rumera. Analizom zapisane i snimljene građe nakon istraživanja dokazao sam da ne postoje nikakve rumerske posebnosti, no tada je I. Vladutiu rekao da će ih on ipak pronaći pri istraživanju iduće godine. No, na to novo istraživanje nije došao, a nikada nije poslao obećanu građu i priloge za zbornik *Zavoda za povijesne i društvene znanosti* HAZU iz Rijeke koji je financirao i omogućio etnološko istraživanje.

Prije tridesetak godina čak se pisalo o posebnoj nošnji *Istrorumunja iz Muna* a takva se onda pripisivala i Žejanama. Tu su bila tri pogrešna podatka: uz pogrešno ime Istrorumunji netočno je da su Rumeri živjeli u Munama, a uz to ni takva nošnja nije pripadala samo Munama i Žejanama, nego je to tip ljetne nošnje, nastao koncem prošlog stoljeća na području nekoliko sela: Lanišće, Prapoće, Podgaće, Mune i Žejane.

Nekoliko muzikologa pripisuje Rumerima poseban tip tambure zvan *cindra.* Pri tome navode netočnu tvrdnju da su je donijeli iz svoje pradomovine bježeći pred Turcima. Nisu je mogli donijeti iz pradomovine s banatskog područja, odakle su u X. st. krenuli prema Dalmaciji, jer u to doba u tim krajevima tambura nije postojala. Tamburu su na Balkan donijeli Turci u XIV. st. i nije ju mogao donijeti u Istru netko tko je bježao pred Turcima. Ni naziv *cindra* ne dolazi od Rumera, nego je to dijalektalni i zastarjeli naziv nastao od citre. Bilježi ga i Marko Marulić u prvom izdanju *Judite* iz 1501., dakle prije nego što su preci Rumera stigli u Istru. Da taj instrument nije pripadao samo Rumerima pokazuje i činjenica da se cindra spominje u XVI. st. *"u gornjoj krajini Hrvatskoj",*[16] a oko Karlovca se susreće i prezime Cindrić, koje može biti vezano uz tu imenicu. Pogotovu je pogrešno *cindru* pripisivati Rumerima kada je oni oko Čepićkog polja uopće nemaju i nisu ni čuli za nju, u Žejanama ima samo jedan svirač, a veliki broj svirača postoji u Ćićariji. Ive Jardas također spominje cindru koju su upotrebljavali i sami izrađivali Kastavci i čitava Kastavština, a navodi i uz nju vezane termine: *cindrat, cindran* i *cindrić.*[17]

Izjednačujući Ćiće s Rumerima većina autora, bez provjere i logičnog razmišljanja, tvrdi da su oni *karbunari* (ugljenari) i ovčari. Od prapovijesti do XVII. st. drveni je ugljen bio jedino gorivo za topljenje metala, te je i u Istri postojala proizvodnja drvenog ugljena mnogo prije dolaska Rumera. Tu su vještinu poznavali i Slaveni u pradomovini. Poslije je u našim krajevima najviše primjenjivan njemački način proizvodnje, što su ga uveli saski rudari u srednjem vijeku. Uz njemački, postoji slavenski, alpski, talijanski i švedski način proizvodnje, a nigdje se ne spominje vlaški. Makso Peloza navodi kako u *Urbaru Velih i Malih Muna i Žejana iz 1574. g.* nema nikakvih odredaba o iskorištavanju šuma[18], pa se može pretpostaviti da se u tim mjestima stanovnici u to doba nisu ni bavili intenzivnijom proizvodnjom ugljena. Tek g. 1754. Mune i Žejane dobivaju pravo prodaje octa i ugljena u Austriji[19]. Iz toga se vidi da su ugljenari bili i Hrvati iz Muna. Zapisi s terena pokazuju da su od XIX. st. do naših dana najveći proizvođači ugljena bili stanovnici Muna, Bresta i drugih mjesta Ćićarije i Kastavštine, a najmanje Žejanci. Rumeri oko Čepićkog polja uopće nisu bili ugljenari, i zato je pogrešno pripisivati njima to zanimanje, pogotovu kao njihovu posebnost. No, nije to bila ni posebnost sjeverne Istre, jer postoje dokazi da se ugljen proizvodio i u mnogim mjestima zapadne i južne Istre, gdje nije bilo Rumera.

Ni ovčarstvo se ne može pripisati samo Ćićima, a još manje Rumerima, jer je ovčarstvo bilo razvijeno u cijeloj Istri od rimskog doba do početka XX. stoljeća. Broj ovaca u Istri naglo opada od polovice XIX. st., ali ih je ipak početkom XX. st. bilo više od 300.000[20], i to nikako nisu bile ovce Ćića i Rumera. Tako je bilo i u daljoj prošlosti kada su stanovnici južne Istre s velikim stadima ovaca ljeti odlazili na ispašu u planine sjeverne Istre. To potvrđuje i podatak o krađi na Krasu *"5200 grla sitne stoke, vlasništvo mletačkih podanika iz Puljštine, koja je prebivala na ljetnim pasištima".*[21]

RIJEČ NA KRAJU

Namjera je ovoga teksta da upozori na netočnosti koje su do sada iznošene o Rumerima, ali i na potrebu traženja mogućnosti za održanje njihove postojeće posebnosti – obiteljskog govora, kao dijela kulturne tradicije baštinjene iz daleke prošlosti. Moguće je da bi se intenzivnijom brigom društva mogli stvoriti uvjeti za nastajanje novih i vrijednih oblika folklornog stvaralaštva. Taj bi govor trebalo uvesti u nastavu osnovnih škola u Žejanama i Šušnjevici i održavati ga kroz rad kulturnih društava. Pri tome se nikako ne treba osloniti na učitelje iz Rumunjske, nego isključivo na učitelje i stručnjake iz vlastite sredine. Bitan razlog za to je i razlika u religiji. Drugi je razlog u velikim jezičnim razlikama, nastalim kroz protekla stoljeća. Za potvrdu toga i na završetku ovoga teksta osvrnut ću se na enciklopedijske podatke. Tako u enciklopediji iz 1967. uopće ne postoji natuknica o rumerskom govoru, dok je u izdanju iz 1988. tome posvećena gotovo čitava stranica. Iako se i tu iznose neke netočnosti u nazivu i mjestu življenja, ipak se u natuknici *Istrorumunjski* priznaje da je to *"češće jezik obitelji nego jezik sela",* te ističe posebnost toga govora: *"Zbog stoljetnoga, općega i kulturnog bilingvizma i. je pod hrvatskim utjecajem temeljito izmijenio strukturu: gotovo napustivši rumunjski 'dvorod', i. je kod imenica i pridjeva razvio mogućnost morfološkog razlikovanja srednjeg roda slavenskog tipa (morfem srednjega roda -o); po uzoru na hrvatski, dosljedno se morfološki izražava glagolski aspekt (svršeni, trajni, učestali); kalkiranje hrvatskih uzoraka jednako je često u gramatici kao i u rječniku".*[22]

Objektivnom znanstveniku razlike između današnjeg rumerskog govora i rumunjskog jezika tolike su da postoji mogućnost tek djelomičnog sporazumijevanja a ne pravog razumijevanja. To je potvrdio rumunjski etnolog kojemu sam 1982. bio tumač, potom je morao učiti stari dijalekt da bi mogao istra-

živati, a ipak sam mu i poslije (zbog obilja hrvatskih i talijanskih riječi) često morao biti prevoditeljem. Dovoditi u Šušnjevicu i Žejane rumunjske učitelje ili upućivati tu djecu na boravak i učenje u Rumunjskoj, značilo bi (uz spomenutu religijsku razliku) učenje *stranog* jezika a ne obnavljanje svoje zamrle jezične tradicije.

BILJEŠKE:

[1] K.K.Ć. (Kruno KRSTIĆ), "Ćići (ČIČI)", *Enciklopedija Jugoslavije* 3 (CRN-Đ), Zagreb, 1984, str. 324.

[2] P. KANDLER, *Memorie di un Viaggio pittorico nel Littorale Austriaco*, Trieste, 1842, tab. 15.

[3] A. LEGAC, "O jezičnoj posebnosti Žejana", *LIburnijske teme* 5, Opatija, 1983, str. 151.

[4] *Enciklopedija Leksikografskog zavoda* 1, Zagreb, 1966, str. 715.

[5] I. VLADUTIU, "La situation ethnographique actuelle des Istroroumains", *Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije*, Ljubljan, 1987, str. 66.

[6] *Istra, Atlas s turističkim i poslovnim vodičem*, Naklada Zadro, Zagreb, 1993, str. 74.

[7] M. BERTOŠA, "Značajna rasprava o istrorumunjskom", *Istarski mozaik* 1, Pula, 1966, str. 48.

[8] J. RADAUŠ-RIBARIĆ, "Ženska narodna nošnja na poluotoku Istri (Disertacija)", Zagreb, 1964, str. 115.

[9] A. KOVAČEC, "Rumunji u Istri", *Istarska Danica* 1983, Pula, 1982, str. 130, 131, 128.

[10] J. RADAUŠ-RIBARIĆ, "Ženska narodna nošnja", n. dj., str. 120.

[11] I. F. CROCE, *Historia antica e moderna, sacra e profana*, Venezia, 1698, str. 334.

[12] I. VLADUTIU, "La situation ethnographique...", n. dj., str. 64.

[13] A. LEGAC, "O jezičnoj posebnosti", n. dj., str. 151.

[14] O. DELORKO, "Istarske narodne pjesme", Zagreb 1960, str. 135.

[15] R. FLORA, "Prilog poznavanju klasifikacije istrorumunskog", *Južnoslovenski filolog* XXV, Beograd, 1961-1962, str. 338.

[16] *Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika* I, Zagreb, 1880-1882, str. 798.

[17] I. JARDAS, *Kastavština*, Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena, knj. 39, Zagreb 1959. (ponovljeno izdanje: *Ivan Matetić Ronjgov*, Zbornik 3, Rijeka, 1994.) str. 389.

[18] M. PELOZA, "Urbar selâ Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574", *Problemi sjevernog Jadrana* 3, Rijeka, 1981, str. 199.

[19] M. PELOZA, "Pregled povijesti Opatijskog krasa", *Liburnijske teme* 5, Opatija, 1983, str. 77.

[20] H. ZLATIĆ, "Obnova ovčarstva na Istarskom krasu", *Buzetski zbornik* 4, Buzet, 1980, str. 101.

[21] M. BERTOŠA, *Pisma i poruke istarskih rektora*, 1, Zagreb, 1979, str. 199.

Kc., A.: Istrorumunjski, *Enciklopedija Jugoslavije* 5 (HRV-JANJ), Zagreb, 1988, 653, 654.

SUMMARY

RUMERI AND NOT ISTRIO-ROMANIANS

Josip Milićević Ph.D.

The descendants of the Rumeri live in several of the villages around Čepić field and Žejane. The Rumeri are Vlach immigrants who, until the 10th century, lived in Banat as a branch of the Dacians and then moved towards Dalmatia and Istria throughout the centuries. Even though they didn't come from Romania until the end of the 19th century the Romanian linguists and other experts call them incorrectly Istrio-Romanians.

There is also no evidence to support the false claims that they have special customs and ethnographic characteristics which would allow them to be declared a separate ethnic group. However the Rumeri came together with the Croats to Istria in the 16th century. Prior to that time they had lived together in Dalmatia and accepted the characteristics of the Croatian cultural tradition. They had only maintained the Vlach vernacular which is not a language not even a dialect but a series of family vernaculars which have been partially maintained in the villages today.

SOMMARIO

RUMERI E NON ISTRORUMENI

Dr. Josip Milićević

In alcuni villaggi circostanti la piana di Čepić ed a Žejane vivono i discendenti dei Rumeri, immigrati Valacchi (Morlacchi) i quali, come ramo dei Daci, erano vissuti fino al X secolo nel Banato per trasferirsi nei secoli successivi verso la Dalmazia e l'Istria. Pur non essendo provenienti dalla Romania viene loro imposto, fin dalla fine del XIX secolo, dai linguisti romeni e da altri esperti, erroneamente, il nome di Istrorumeni.

Nella stessa maniera, erroneamente e senza argomenti, si attribuiscono loro usi particolari e caratteristiche etnografiche tali da farli passare per gruppo etnico separato. Questi Rumeri sono peró arrivati in Istria con i Croati nel XVI secolo ed avevano vissuto, ancor prima, assieme ad essi nella Dalmazia assumendo le caratteristiche della tradizione culturale Croata. Hanno mantenuto unicamente la parlata Valacca ma non si tratta peró di una lingua e addirittura neanche di un dialetto bensí di una serie di gerghi familiari conservati ancora oggi, parzialmente in questi villaggi.